

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי היום"

ותלמוד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דינים ומנהגים

מאכלי

פסח - ב

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמוד
"תוספי תוספים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שבונת מנחת יצחק פעה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

262

פרשת תזריע תשפ"ב

מנהגי מאכלים בפסח - ב'

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

כמה כללים בביטול איסור חמץ

ביטול איסור

- א. כדי להבין כמה דקדוקים, הנהגות וזהירות לגבי חמץ בפסח, יש להקדים כמה כללים בהלכות ביטול חמץ לפני הפסח ובאמצע הפסח.
- ב. שאר איסורים. בכל איסורים יש דיני ביטול איסור לפי הכללים המבוארים בשו"ע יו"ד, שהם, כשנתערב דבר איסור יבש ביבש מין במינו, בטל ברוב (שו"ע סי' ק"ט ס"א), ומין בשאינו מינו בטל בששים מדרבנן (רמ"א שם), ואיסור לח בלח בין כשנתערב במינו ובין כשנתערב באינו מינו בטל בששים (שו"ע ריש סי' צ"ח).
- ג. חמץ בפסח. חמץ בפסח מן התורה גם כן בטל כשאר איסורים כנ"ל (מ"ב סי' תמ"ז סק"א), אבל חכמים החמירו בו וכשנתערב חמץ בתוך הפסח אינו בטל אפילו בששים, ובין במינו ובין בשאינו מינו אוסר במשהו, ואפילו בהנאה (שו"ע סי' תמ"ז ס"א).

חומרא דפסח

- ד. אע"פ מעיקר הדין מן התורה חמץ בטל כשאר איסורים, מ"מ חכמים החמירו בו, ומצינו כמה טעמים שנאמרו בו.
- ה. יש בו כרת. טעם שהחמירו בו חכמים משום שהוא לאו שיש בו איסור כרת (רש"י פסחים דף כ"ט ע"ב ד"ה שלא במינו), ואע"פ שיש איסורים אחרים שיש בהם כרת ולא החמירו בו כגון חלב ודם, מ"מ נאמרו עוד טעמים כיבואר.
- ו. רגיל בו כל השנה. טעם אחר מבואר משום שיש רגיל לאכול חמץ כל השנה ואינו נעשה איסור אלא בפסח, לכן החמירו בו חכמים כדי שלא יבוא לאכול חמץ כהרגלו (רש"י שם, רא"ש ע"ז פ"ה סי' ל, תרומת הדשן ו"ב סי' קפ"ו).
- ז. דבר שיש לו מתיירין. עוד טעם מבואר למה מחמירין יותר בחמץ בפסח, משום שלכמה פוסקים (הובא ברמ"א יו"ד סי' ק"ב ס"ד) נחשב חמץ כדבר שיש לו מתיירין מאחר שהותר לאחר הפסח, שאינו בטל אפילו באלף כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' ק"ב ס"א, מ"ב סי' תמ"ז סק"א), ומשום חומר האיסור דחמץ החמירו אף במין בשאינו מינו (רמב"ם פט"ו מאכ"א ה"ב).

חזור ונייעור

- ח. בשאר איסורים. כשאיסור נתערב בהיתר בשאר איסורים, אחרי שנתבטל בהיתר, נקטינן שמותר לאכול התערובות, ביבש משום שנהפך האיסור להיות היתר (רא"ש פ' גיד הנשה סי' ל"ז, טור יו"ד סי' ק"ט) או משום 'כל דפריש מרובא פריש' (חזו"א יו"ד סי' ל"ז סק"כ), ובלח בלח מותר כשיש ששים שאחרי ששים אין בו בנותן טעם.
- ט. חמץ שנתערב קודם פסח. אמנם נחלקו הפוסקים בדין חמץ שנתערב קודם פסח ונתבטל בשיעור ביטול כל דבר כפי דינו ברוב או בששים וממשות החמץ עדיין נמצא בתערובות בתוך ימי הפסח כשמחמירין שחמץ אוסר אפילו במשהו, האם אז החמץ אוסר במשהו שהאיסור חוזר ונייעור (יש חולקים בשו"ע סי' תמ"ז ס"ד), או שסוברים שכיון שכבר נתבטל קודם פסח, שוב אינו אוסר בפסח עצמו, ומחמירין בתוך הפסח רק מה שנתערב תוך הפסח (סתומות השו"ע שם).
- י. למעשה. המחבר סותם כדיעה שחמץ בפסח אינו חוזר ונייעור וכל שנתבטל קודם פסח כדיון, ברוב או בששים, מותר לאכול בפסח (שם, ביאה"ל ד"ה ונתבטל בששים).
- יא. אבל הרמ"א חולק ומחלק, וס"ל שחמץ לח שנתערב בהיתר לח קודם פסח (רמ"א שם) או חמץ לח שנתערב בהיתר יבש (ביאה"ל ד"ה בלח) ונתבטל בששים, שוב אינו חוזר ונייעור בפסח.

יב. אבל איסור יבש שנתערב ביבש ונתבטל קודם פסח, כשמגיע פסח האיסור חוזר ונייעור ואוסר התערובות במשהו, וכן יבש שנתערב בדבר לח קודם פסח ונתבטל בששים, מ"מ בפסח עצמו חוזר האיסור ונייעור ואוסר התערובות במשהו (רמ"א שם).

יג. כשיש רק טעם. ציינו הפוסקים שכל הנידון לגבי חוזר ונייעור תוך הפסח הוא רק כשיש בתערובות ממשות החמץ כגון פירורין של חמץ, אבל כשהיה בו ממשות והוציאווה ונשאר בתערובות רק טעם חמץ ולא ממשות, נקטינן שהטעם בטל בששים קודם פסח ואינו חוזר ונייעור תוך הפסח אפילו אם חוזר ומחמם התערובות (מ"ב סק"א).

נתערב קודם פסח

יד. חמץ לח. נמצא, כשנתערב חמץ קודם פסח דינו כשאר איסורים ובטל בששים כנ"ל, ואז מותר לאכול אפילו חם בתוך הפסח דלא אמרינן חוזר ונייעור בלח.

טו. חמץ יבש. אבל אם נתערב חמץ יבש קודם פסח ונתבטל חד בתרי, מ"מ נקטינן שהאיסור חוזר ונייעור תוך הפסח ואסור לאכול כל התערובות, אלא שי"א שאינו אוסר אלא כשמחמם, מבשל או אופה התערובות ביחד ויש נתינת טעם מחמץ לשאר הדברים (עולת שבת, א"ר הובא במ"ב סק"ג), וי"א שאמרינן חוזר ונייעור בדבר יבש אפילו אם אינו מחממם או מבשלם יחד (מ"ג) ולכן צריך לאכול קודם הפסח או למכרו לגוי כדי שלא יאסר בפסח עצמו (מ"ב סק"ג).

נתערב תוך הפסח

טז. כשנתערב חמץ תוך הפסח, אפילו אם יש שיעור ביטול כגון רוב ביבש ביבש מין במינו (שו"ע סי' תמ"ז ס"ט), או ששים בשאינו מינו ובלח בלח, מ"מ חכמים החמירו בו ואסרו במשהו ואינו בטל כלל (שו"ע סי' תמ"ז ס"א), וצריך לשרוף הכל (רמ"א שם).

נותן טעם לפגם

יז. חמץ שנתערב בהיתר אבל הוא נותן בתערובות טעם לפגם שבשאר איסורים אינו אוסר (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' ק"ג), נחלקו הפוסקים לגבי חמץ אם אוסר בפסח או לא.

יח. דעת המחבר. המחבר ס"ל שנותן טעם לפגם מותר גם בפסח כמו שאר איסורים (שו"ע סי' תמ"ז ס"י) דאע"פ שחמץ אוסר במשהו, אבל כשנותן טעם לפגם הרי פקע שם האיסור לגמרי ואינו אוסר התערובות, מ"מ האיסור עצמו צריכים להוציא כשמכירו (מ"ב סק"ז).

יט. דעת הרמ"א. והרמ"א הביא שיש מחמירין (רמ"א שם), משום שגם כשנותן טעם לפגם הרי הוא לא גרע מעכ"פ טעם משהו, ואפילו משהו אסרו חכמים בפסח (מ"ב סק"ז), ואפילו כשיש רק חמץ משהו וגם הוא נותן טעם לפגם, אסור (רמ"א שם).

כלי שני

כ. נחלקו הפוסקים אם מחמירין בפסח בבליעות בכלי שני, י"א שאין לחוש אם הבליעות הם בחום של כלי שני (הג"מ מיימוני, רמ"א ס"ג) שאין בכוחו להפליט ולהבליע (מ"ב סק"ד), ויש שמחמירין גם בכלי שני בפסח, וטוב להחמיר כשהיד סולדת בו (רמ"א שם).

חומרות הפסח מבערב

כא. חומרות הפסח שחמץ אוסר במשהו (אות ג), וכן שאסור גם בנותן טעם לפגם (אות ו'), וכן שמחמירין לגבי כלי שני (אות כ') (חזו"א א"ח סי' קי"ט סק"א) הוא רק בפסח עצמו בערב שאז יש חומר האיסור חמץ בכרת (לעיל אות ה'), אבל לא קודם לכן אע"פ שמחצות ואילך חמץ הוא כבר באיסור לאו אבל בטל הוא כשאר איסורים (שו"ע שם ס"ג).

הנהגות שונות במאכלים

אוכל שנפלו על הרצפה

כב. יש הנוהגים שאוכל שנפל על הארץ בפסח שלא לאוכלו שוב בפסח, חוץ האם הוא דבר שאפשר לשטוף כגון פרי וכדומה, והטעם שחוששים שמה שאר פירור חמץ על הארץ ונדבק על האוכל, ואפילו אם ניקו הבית ביסודיות מ"מ יש לחשוש שמה הביא עמו פירור חמץ מבחוץ בנעליו (ע"פ באר היטב סי' תנ"א סקמ"ג, הגרש"א, שלמי מועד עמ' של"א).

מציאת חיטה בתרנגולת

כג. האוכל הקבוע של עופות בדרך כלל הוא מיני דגנים וגרעינים ולכן מצוי הוא כשפותחים הבני מעיים של העופות תוך כדי הכנתם למליחה ולבישול מוצאים בבני מעיים חיטים שהם חמץ (וכמבואר מהדינים בשו"ע סי' תס"ז סי' ואלף), לכן יש צורך גדול לנקות הפנים של העוף קודם מליחה או צליה שלא יאסר על ידו.

כד. יש כמה כשרויות מהודרות שמסדרים שזמן מה לפני פסח מוודאים שמאכלים העופות רק ממאכלים שאינם חמץ כגון תירס כך יש פחות סיכויים שימצאו חמץ בתוכם (מדרין הכשרות עה"ח), ועם כל זאת צריכים לנקות היטב את הפנים של העוף לפני הכנתו.

כה. כשקונים עופות שלמים שלא נחתכו במשחה כדי לפתוח אותם לגמרי קודם מליחה, שכיח יותר למצוא חיטים בתוכם, וזכורני שלפני כמה שנים היתה שאלה רצינית באיזה עיר שמצאו הרבה חיטים בתוך העופות והתעוררו הרבה שאלות על כשרות העופות והכלים שנתבשלו בהם, ורואים שהדברים עדיין קורים.

כו. כשקונים עופות שהם פתוחים לגמרי שחותכים גבן של העוף לפני המליחה [split-back chicken] כמו שמצוי בא"י בכשרויות מהודרות, הרי הוא יותר קל לעמוד על נקיות העופות מחיטים לפני המליחה ובישול.

כז. אין אוכלים עופות. משום שששות אלו יש שנוהגים שלא אוכלים עופות כלל בפסח (ברכי יוסף סי' תס"ז סי"א, בן איש חי פ"צ אות מ') ואוכלים רק בשר בהמה שאין להם חששות אלו.

כח. קניית כל העופות קודם פסח. ויש שמשום חשש זה נוהגים לקנות כל העופות שישתמשו בהן במשך החג לפני פסח, כך שאפשר לנקות איבריה הפנימיים לפני פסח באופן יסודי, ואפילו אם ימצא חיטה ומסירים אותו, הרי הטעם בטל לפני פסח, וכן כדאי לבשל העופות לפני פסח כדי שיתבטל בששים (כמבואר בשו"ע סי' תמ"ז סי"ג ומ"ב שם), אבל בפסח עצמו הוא אוסר במשהו כנ"ל (אות ג').

לקנות ולבשל כל מאכלים לפני פסח

כט. לקנות הכל לפני פסח. ישנם שנוהגים לקנות לפני הפסח כל המוצרים שיצטרכו במשך החג, כך שאם ימצא איזה פירור של חמץ יתבטל בו לפני פסח, שהרי בתוך ימי הפסח, חמץ אוסר במשהו כנ"ל (מנהג ירושלים, מנהגי ארץ ישראל, מועד לכל חי סי' ב' סכ"ד).

ל. לבשל הכל לפני הפסח. כמו כן יש שנוהגים להשתדל לבשל כל מה שאפשר לפני הפסח, שאז כל חשש פירור חמץ יתבטל עכ"פ בששים, שהרי בתוך ימי החג הוא אוסר במשהו.

שתיית מים בפסח

נפל לחם למים

לא. קודם פסח. אם נפל פרוסת לחם או עיסה למים קודם פסח, אם סינן המים קודם פסח מותר לשתות המים, משום שהסינון מועיל להסיר הפירורים, וטעם הלחם בטל בששים קודם פסח (מ"ב סי' תמ"ז סקל"ו), ואם לא סינן המים, אז אוסר שהרי חיישינן שמה נשאר פירורים בתוך המים ודרך פירורים להיות נמסים בתוך המים, ואפילו אם בטלים בששים, אבל לגבי יבש בלח אמרינן חוזר ונייעור (לעיל אות י"ב).

לב. תוך הפסח. ואם נפל פרוסת לחם בתוך המים בפסח אפילו אם יש ששים אסור שהרי חמץ אוסר במשהו בפסח (לעיל אות ג'), ולא מהני סינון בפסח משום שכבר נאסר המים על ידי הפירורים תיכף כשנפל בפסח אפילו כששהו שם פחות מעת לעת כדין כבוש (מ"ב סי' תס"ז ס"ק ס"ב).

"קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול בלה"
הגליון נתרם ע"י ידידנו האי איש יקירא
הרה"צ ר' חיים משה הלוי פראנק שליט"א
ראש כולל זכרון צבי ירושלים
לרגל שמחת נישואי בתו הכלה שתחי' עב"ג
החתן החשוב החתן יצחק בלייער נ"י
מבחיירי ישיבת בריסק
בן הרה"צ רבי אברהם זאב בלייער שליט"א
ר"מ בישיבה קרלין סטולין ירושלים, מוח"ס 'אז יבקע'

גרעיני תבואה בבאר מים בפסח

לג. אם נמצא גרעיני תבואה בבאר מים בפסח, ראוי ליהרר בכל מה דאפשר שלא להשתמש באותן מים בפסח, דשמה נכבש בתוכו מעת לעת והוא כבוש, ומ"מ אם אין לו מים אחרים, כיון שחיינו תלויים בו יש להתיר משום ס"ס, שמה עכשיו נפלה, ואם תימצי לומר שנפלה מעת לעת מקודם שמה לא נתבקעה ונתרככה עד תוך מעת לעת ולא נעשה כבוש משעה שנעשה חמץ, וסמכינן על הפוסקים דצונן אינו אוסר בלי כבישה (מ"ב סי' תס"ז ס"ק ס"ז).

לד. מי בורות. כשמתפקים במי בורות בפסח, כל שאינם יודעים שנפל שם פרוסת לחם וכדומה, נכון שיסנן המים בבגד נקי בכל פעם ששואב (מ"ב שם), ואע"פ שאם היה ודאי פרוסת לחם במים לא היה מועיל סינון בפסח עצמו כנ"ל (אות ל"ב), מ"מ מעיקר הדין אין אנו צריכין לחשוש שנפל בו חמץ (שו"ע הרב סמ"ח).

מים מכותר

לה. לפי כל הנ"ל, נשאלת השאלה איך אנו מסתפקים מים דרך הברז מ"מ כנרת, הלא ודאי הוא שאנשים משליכים לחם בתוך המים, וחמץ בפסח אוסר במשהו ואינו מועיל סינון בפסח עצמו, וא"כ איך אנו מותרים לשתות מים מהברז בפסח [אגב לאחרונה בדרך כלל בימי פסח אספקת מים בירושלים ובבני ברק הוא ממי תהום ולא מהכנרת]. ונאמר בזה כמה צירופים להיתר (הדברים מבוארים בס' בית דוד פסח פ"ח הע' 32).

לו. מים מחוברים. מים מחוברים אינם נאסרים משום איסור חמץ (ריטב"א ע"ז דף מ"ז ע"א ד"ה לא, שו"ת אבני נזר סי' שע"ד אות ט').

לז. א"א להגיע לנותן טעם. עוד טעם נאמר שחז"ל אסרו במשהו רק בדבר שאפשר לבוא לידי נתינת טעם, אבל דבר שא"א בשום אופן לבוא לנתינת טעם כגון מי נהר ששוטף כל הזמן, לא אסרו בהם (שו"ת ספר יהושע סי' ה', יד יהודה סי' ק"ה סק"א).

לח. מים מתחלפים. יש שהורו היתר שאין דין כבוש במים מתחלפים (טוב טעם ודעת תלמיא סי' ר"ד), אבל אחרים חולקים ע"ז וס"ל שיש איסור כבוש גם במים מתחלפים (יד יהודה שם, עי' מש"כ בשו"ת חוקי חיים ח"א סי' ט"ו).

לט. גם למשהו יש שיעור. היתר מרווח והוא העיקר שגם למשהו יש שיעור (חזו"א, הובא בחוט שני פ"ז סק"ד), דהיינו שלא אסרו אלא כשיש תערובת חמץ מוחשית ואז החמירו שאינו בטל אפילו באלף, אבל פירורי חמץ בים כנרת שאין לפנינו תערובת מוחשית, לא זה מה שאסרו חז"ל (הגרש"א, הליכות שלמה פ"ד ס"ה).

הכנת מים מסוננים מערב פסח

מ. משום חששות הנ"ל, יש שנוהגים להכין קודם פסח כל המים שיצטרכו לצורך בישול ושתיה במשך החג בכלים גדולים וע"י סינון כדי שלא יצטרכו להשתמש במי ברז במשך הפסח והוא מנהג מהדרין ותיק בעיה"ק ירושלים כשסיפקו מים ממי הבורות, וגם כהיום כשאספקת המים יכול לבוא דרך המוביל הארצי ממי כנרת (שי' קנה בשם פסח פ"ג אות כ"ח, אור לציון פ"ח סק"ט).

מא. אמנם מעיקר הדין ואף לכתחילה אפשר לסמוך על הפוסקים הנ"ל הס"ל שאין כאן בית מחוש ואפשר להשתמש במי ברז בפסח (הגר"ש וואזנר, הגר"ח קנייבסקי), אבל כן כדאי וראוי להוסיף איזה חתיכת בד בפי הברז כדי לסנן המים (בית לוי סי' א'), אם כי מעיקר הדין אינו צריך שהמים בזמנינו נקיים מאד ועובר איזה תהליך ניקוי וסינון במוקד אספקת המים.

מים מינרלים בבקבוקים

מב. יש שנוהגים לשתות ולבשל רק ממים מינרלים בבקבוק שקונים בחנות קודם פסח, שהרי המים עברו תהליך סינון, ואפילו אם היה בו חשש חמץ הרי הוא בטל בששים קודם פסח.

מג. כשר לפסח. מעיקר הדין מים מינרלים אינם צריכים להיות עם הכשר 'כשר לפסח', ועם כל זאת יש שנוהגים שלא קונים שום מאכל או שתיה בפסח בלי הכשר מעולה.

מד. תווית על הבקבוק. יש שחוששים שכלי שיש בתוכו מים מעת לעת יכול הוא להפליט ולהבליע גם מאיסור המונח בצד חוץ של הכלי כדין כבוש (רע"א הג' שו"ע י"ד סי' ק"ה ס"א), ולכן צריכים לוודא שהדבק שמשתמשים להדביק התווית לבקבוק לא יכיל חמץ שלא יאסרו המים בתוך הבקבוק (הגר"ב ראקאו, גאב"ד גייטסהעד), נמצא שמדבקה שהודפסה עליה ההכשר, הוא שצריך ההכשר לפסח במים מינרלים.. (מור"כ כ"ק מרן גאב"ד ירושלים).

חוקי חיים

מכירת חמץ

בימים אלו אפשר לסדר מכירת חמץ בזמני קבלת הקהל "בחדר הוראה" שיעשה ע"י בד"ץ העה"ח וכן אפשר לחתום על היתר עסקא כללי לינצל מאיסור רבית החמור

בשורה משמחת

הספרים הניעו ליבארא פארק' אפשר להשיג ספרי 'חוקי חיים' לשון הקודש ואנגלית ב' חלקים אצל ר' יצחק בלייער ה"ו
5705 13th Avenue
Cell: 347 636 4442